

PORTFOLIO DEĞERLENDİRME: TANIMI, ÖZELLİKLERİ, UYGULANMASI, ÜSTÜNLÜKLERİ VE SINIRLILIKLARI

Arş. Gör. Dr. Bayram Çetin*

ÖZET

Eğitim programının öğelerinden biri de değerlendirmedir. Değerlendirme geleneksel eğitim programlarında ağırlıklı olarak sınavlarla yapılmaktadır. Sınavlarla yapılan değerlendirme daha çok tek tip hedef davranışların yoklanmasına yönelik olarak yapılmaktadır. Eğitim programlarındaki yeni yaklaşımlar bazı alternatif değerlendirme metotlarına yönelmeyi birlikte getirmiştir. Tüm öğrencilerin aynı hedef davranışları kazanmasını bekleyen ve öğrenme ürünlerine odaklanan eğitim programlarından bireysel kazanımlara ve öğrenme sürecine odaklanan bu yeni yaklaşımlara yönelmesi, öğrenme sürecine ve süreçteki öğrenci gelişimine odaklanan portfolyo değerlendirmeyi ön plana çıkarmıştır. Portfolyo değerlendirmede öğrencilerin bireysel olarak öğrenme sürecindeki gelişimlerini gösteren kanıtları toplar. Bu toplama sürecinde öğrencinin aktif katılımını sağlar ve sınavlarla yapılan değerlendirmelerde kazanılması pek mümkün olmayan beceriler kazandırır. Portfolyo dosyasıyla öğrencinin başarabileceklerinin somut göstergelerinin ortaya çıkması sağlanır. Ayrıca, her öğrencinin öğrenme ihtiyaçlarının farklı olması, bireyselleştirilmiş hedeflere ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bireyselleştirilmiş hedeflerin sınavlarla değerlendirilmesi mümkün olmadığı için, portfolyo değerlendirmenin kullanılması uygun olacaktır. Portfolyo değerlendirmenin bazı önemli özelliklerinin yanında sınırlılıkları ve sorunlarının da bulunması doğaldır. Bu çalışmada, portfolyo değerlendirmenin tanımlanması, özellikleri, nasıl yapılması gerektiği, üstünlükleri ve sınırlılıkları ile güvenilirlik ve geçerliğine ilişkin sorunlar üzerinde durulmuştur. Portfolyo değerlendirmeden en uygun şekilde faydalanmak için özelliklerinin ve sınırlılıklarının çok iyi bilinmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Portfolyo değerlendirme, Alternatif değerlendirme, Yeni değerlendirme teknikleri

* Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitimde Ölçe ve Değerlendirme Anabilim Dalı

Abstract

One of the elements of education program is also evaluation. In traditional curriculum, evaluation is done by largely with examinations. Evaluation which is done by examinations is generally related to only one type of object behaviour. New approaches in curriculum brought also using some alternative evaluation methods. Old curriculum approaches was intend to all students get the same object behaviours and focus on learning outputs. As new curriculum approaches is focus on individual gains and learning process, tendency of using portfolio evaluation which is focus on learning process and development of students in this process is emerged. Portfolio evaluation gathers evidence which shows students' development individually in learning process. It provides students' participation to this process effectively and gain skills which are not possible to gain with examinations. Portfolio evaluation also provides concrete indications of those which students can succeed to appear. In addition to this, each student's need being different will reveal the necessity of objects which are individualized. Since it is impossible that the objects which are individualized are evaluated by examinations, using portfolio evaluation will be appropriate. It is natural that there are some disadvantages and problems of portfolio evaluation beside its important features. In this work, definition of portfolio evaluation, its features, how it must be done, its advantages and disadvantages and the problem of reliability and validity have been dwelled upon. For taking the best benefit from portfolio evaluation, its features and disadvantages must be known very well.

Key Words: Portfolio assessment, alternative assessment, new assessment techniques

GİRİŞ

Eğitim programlarında yapılan yenilikler, alternatif değerlendirme metotlarına yönelmeyi birlikte getirmiştir. Öğrenme ürünleriyle birlikte öğrenme süreçlerini ön plana çıkaran program yaklaşımları, diğer bazı alternatif değerlendirme yaklaşımlarıyla birlikte portfolyo değerlendirmeye yönelmeye sebep olmuştur. Bu sebeple portfolyo değerlendirmenin ne olduğunun, nasıl uygulanması gerektiğinin, üstünlüklerinin ve zayıflıklarının bilinmesi, bu değerlendirme yaklaşımından en uygun şekilde faydalanılmasına yardımcı olacaktır.

1. PORTFOLYONUN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Portfolyo kavramı, güzel sanatlar öğrencilerinin çalışma örneklerinin gösterildiği dosyaların kullanıldığı, güzel sanatlar alanından alınarak kabul edilmiş ve bir değerlendirme yöntemi olarak geliştirilmiştir (Moya ve O'Malley, 1994).

Kemp ve Toperoff (1998) portfolyoyu "bir veya birden fazla alanda öğrencinin çabalarını, gelişimini ve başarısını gösteren öğrenci çalışmalarının amaçlı bir şekilde toplanması" olarak tanımlamıştır. Edgerton ise portfolyoyu "Öğrencinin zaman içinde ve bir çok bağlamda başarısını gösteren seçilmiş, yansıtıcı ve işbirliği içinde yaptığı en iyi çalışmaların yapılandırılmış bir toplamı" olarak tanımlamıştır (Akt: Chapman, Pettway ve White, 2001). Paulso, Paulson ve Meyer (Akt: Tezci ve Dikici, 2002) portfolyoyu "öğrenenin çabalarını, gelişimini ve başarısını yansıtan öğrenci çalışmalarının amaçlı bir toplamı" olarak tanımlamıştır. Bu çalışmaların toplanması içerik seçiminde, seçme için ölçüt oluşturmada, öğrenme derecesini belirlemek için ölçütlerin oluşturulmasında ve kendi öğrenme durumunu yansıttığını düşündüğü kanıtlara karar vermede öğrencinin aktif olarak katılımını içermelidir (Kemp ve Toperoff, 1998).

Yeniden bir tanımlama yaparsak; portfolyoyu, "öğrencinin katılımıyla seçilmiş, öğrenme durumlarını kapsam ve derinlik olarak yansıtan ve zaman içerisinde öğrencinin gelişimini gösteren çoklu veri kaynaklarından elde edilmiş bilgilerin amaçlı bir şekilde toplanması" olarak ifade edebiliriz.

Portfolyo Değerlendirmenin Özellikleri

Wade ve Yarbrough (Akt: Chang, 2001) genel olarak bir portfolyonun taşıdığı özellikleri aşağıdaki şekilde tanımlamıştır.

1. Gelişimcidir (Developmental): Portfolyo belirli bir zaman süresinde öğrencinin gelişimini ve öğrenmelerini temsil eder. Portfolyo uzun bir süreçte öğrenme sonuçlarının toplanmasıdır, kısa sürede gözlenebilecek hedef davranışlar olarak ifade edilmez. Bu sebeple sürekli gelişim devam eder.
2. Çift değerlidir (Dual Valued): Portfolyolar hem öğretmene bilgi verir hemde öğrenci açısından değerlidir. Öğrenene öğrenme sürecinin kayıtlarını yansıtmaya şansı sunarken, öğretmene öğrencinin gelişimini ve başarısını değerlendirmek için iyi bir metot sunar.
3. Seçicidir (Selective): Portfolyo öğrenciye seçme şansı sunar, böylece öğrenci nasıl bir içerik ve nasıl bir yapılandırmayla sunacağına kendisi karar verebilir.
4. Özgündür (Authentic): Portfolyo, öğrencinin kendi yaptığı çalışmaları ve gösterdiği performansı birleştirir. Geleneksel testler normalde öğrencinin nasıl bir gelişim sergilediği bilgisini ve tüm yönlerden sahip olduğu potansiyelini yansıtamaz. Portfolyo ise somut öğrenme ürünlerini göstermesi ve zaman içinde öğrenci gelişimini sergilemesi açısından özgün bir değerlendirme tekniğidir.

5. **Yansıtıcıdır (Reflective):** Portfolyo, öğrencinin kendi öğrenmelerinin kanıtlarını yansıtma olanağı sağlayarak, öğrenmelerini gözden geçirme ve ileriki öğrenmeleri için hedefler oluşturmaya katkı sağlayabilir. Geçmişte gösterdiği çabaları gözden geçirerek daha iyisini yapabileceğini fark edebilmesine ve bu yönde çalışmasına yardımcı olabilir.
6. **Bireyseldir (Individual):** Portfolyo bireysel seçimlere göre hazırlanmış ve yapılandırılmış bir temelde bireyin öğrenme gelişimini gösterir. Sonuç olarak portfolyoda bireysel içerik seçimi ve bireysel tarzın yansımaları vardır.
7. **Etkileşimlidir (Interactive):** Öğrenen, portfolyo aracılığıyla öğretmen ve arkadaşlarıyla çalışmalarını paylaşır ve böylece öneriler ve rehberlik alır. Bu yolla portfolyonun oluşturulması ve geliştirilmesinde işbirliği çalışmaları yapılması etkileşimi artırır.

2. PORTFOLYO DEĞERLENDİRMENİN AŞAMALARI

Portfolyo değerlendirme modelinin basamakları aşağıdaki şekilde alınabilir.

- a. Portfolyo kullanmanın gerekçesi
- b. Portfolyo içeriğinin planlanması
- c. Portfolyonun uygulanması
- d. Portfolyo analizinin düzenlenmesi
- e. Bilgilerin doğruluk derecesini saptamak için yöntem belirlenmesi
- f. Değerlendirmenin yapılması

2.a. Portfolyo Kullanmanın Gerekçesi

Değerlendirme etkinliklerinde portfolyo kullanmak, geleneksel değerlendirme tekniklerine göre çok daha zor ve çaba isteyen bir iştir. Bu sebeple bir eğitim-öğretim sürecini değerlendirmek için portfolyo kullanmanın güçlü gerekçeleri olması gerekir. Moya ve O'Malley (1994) bir değerlendirme etkinliğinde portfolyo kullanmanın muhtemel üç gerekçesinin şunlar olabileceğini söylemektedir: yalnız bir tek ölçmeden yapılan değerlendirmenin sınırlılığı, değerlendirilen yapının karmaşıklığı, uygulanan programa en uygun değerlendirme tekniği olması.

Esnek veya bireyselleştirilmiş hedeflere ya da ürünlere odaklı bir program değerlendirilmesinde portfolyo kullanılması, somut ve tek tip hedeflere göre daha iyi sonuçlar verir (Sewell, Marczak ve Horn, 1999). Örneğin, öğrencilerin sosyal becerilerini iyileştirmeye yönelik, bir genel hedefi olan programda, bazı öğrenciler daha az agresif olmaya ihtiyaç duyarken bazıları utangaç olduğundan daha girişimci olmaya ihtiyaç duyabilir. Öğrencilerin ihtiyacına göre bir hedef söz konusu olduğu için, özel hedef öğrenciden öğrenciye değişecektir. Bu sebeple ifade edilen hedef, genel bir hedef olarak daha kapsayıcı olacaktır.

Kağıt kalem testleri, uzun zamandan beri, eğitim programının ögesi olan değerlendirme etkinliklerinin en önemli aracı olmuştur. Eğitim programlarında yeni yaklaşımlar yerini aldıkça, destekleyici yeni değerlendirme tekniklerine ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Sadece ürüne değil de sürece de fazlaca vurgu yapan programlama yaklaşımları süreç değerlendirme ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Portfolyo bu açıdan süreçte yapılan çalışmalar ve testleri kapsayan ve öğrencinin eğitimsel anlamdaki gelişim ve öğrenmelerinin kanıtlarını içeren bir değerlendirme tekniği olduğu için son yıllarda daha fazla öneme sahip olmuştur.

Her öğrencinin düşünme şeklinin farklı olması yapılandırılmış testler açısından olumsuz bir yöndür. Yapılandırılmış bir teste öğrencilerden testi geliştiren kişinin düşünme şekline göre doğru cevabı bulması beklenir. Portfolyo değerlendirmede ise öğrencinin tercihleri ve düşünme şekli ön plandadır. Öğrenci kendi çalışmalarını yoluyla öğrenmesini ve ilerlemesini yansıtmaya şansına sahiptir.

Bazı yapılar, çoktan seçmeli testlerle yoklanması zor olacak kadar karmaşıktır. Bu tür yapıların yoklanması için çoktan seçmeli madde yazmak üst düzey beceriler gerektirebilir. Bu gibi çoktan seçmeli maddelerle değerlendirilmesi zor olan yapılarda portfolyo kullanmak uygun olabilecektir (Moya ve O'Malley, 1994).

Portfolyo farklı değerlendirme durumlarına uyarlanabilecek bir yapıdır. Moya ve O'Malley (1994), portfolyo değerlendirmenin uygulanan programa uygun değerlendirme tekniği olduğunda, elde edilebilecek faydaları aşağıdaki gibi sıralamıştır.

1. İlk olarak portfolyo yöntemi değerlendirme için ihtiyaç duyulan bilgiler, eğitimin amaçları ve hedefler doğrultusunda biçimlendirilirse standart testlere göre daha yüksek derecede geçerlik sağlanabilir.
2. İkinci olarak portfolyo sınıf temelli bir değerlendirme yöntemidir. öğrencinin gelişimine ilişkin veriler süreklilik içinde elde edilebilir ve standart testlerin sonuç çıkarmaya yönelik değerlendirmesinin aksine daha çok izlemeye ilişkin kullanılabilir.
3. Üçüncü olarak öğrenci farklılıkları standart testlerde göz önüne alınmazken portfolyonun bireyselleştirilebilme özelliği ile kültür ve anlatım yönünden farklılık gösteren öğrenciler değerlendirilebilir.
4. Dördüncü olarak portfolyo sayısallaştırılabilir sonuçlar üzerine odaklanmayacağından daha üst düzey becerileri, örneğin bilgileri bütünleştirme ve değerlendirmeye uygundur.
5. Son olarak portfolyo öğrencinin hangi yönlerden nasıl gelişim gösterdiğini belgeleyebilir.

2.b. Portfolyo İçeriğinin Planlanması

Portfolyo değerlendirme modelinde neden portfolyo kullanıldığı açıklanıldıktan sonra yapılacak işte ne tür bilgi kaynaklarından, hangi bilgilerin portfolyoda bulundurulacağı planlanmalıdır. Fenwick ve Parsons (1999) tecrübeli öğretmenlerin portfolyoda kullanılacak bilgiler için iki öneri getirdiğini söylemektedir. Bunlardan birincisi portfolyoda kullanılacak madde (parça) sayısının sınırlandırılması, ikincisi testler ve puanlamalar gibi geleneksel değerlendirme teknikleri ile birleştirilmesidir. Moya ve O'Malley (1994) öğrenci gelişimini belgeleyen bilgiler olarak formal ve informal tekniklerin birlikte düşünülmesi gerektiğini söylemişlerdir. Formal teknikler; konu ve ünite testleri, öğretmenin hazırladığı testler, standart başarı testleri, standart yeterlik testleri, tanılayıcı testler ve diğer puan cinsinden ifade edilebilen objektif ölçmeler olarak sayılabilir. İnfomal teknikler; öğrenci performansı hakkındaki yargılarda öznellik olarak düşünülür ve gelişim, değerlendirme yapanın eğilimine göre farklılaşabilir. Öğrenci gelişimiyle ilgili bilgileri ortaya çıkarmak için kullanılabilir olan informal teknikler öğretmen puanlamaları ve kontrol listeleri (checklists), öğrencinin kendi kendini değerlendirme puanları, gelişimi gösteren çalışma kayıtları, çalışma örnekleri, diyalog günlükleri, doğal gözlemler, planlanmış gözlemler, boşluk doldurma alıştırmaları, yazım örnekleri ve görüşmeler sayılabilir.

Portfolyo içeriğinin oluşturulmasında öğrencilerin seçimi ve katılımı önemlidir. Çünkü portfolyo öğrencinin değerlendirmeye katıldığı bir değerlendirme metodudur. Fakat öğrencilerin kendi öğrenme gelişimlerini yansıtacak belge ve bilgileri seçmeleri güç bir iş olduğundan her basamakta öğretmenin rehberliğine ihtiyaçları vardır. Fenwick ve Parsons (1999) portfolyolara neler konulması gerektiği ile ilgili öğrencilere açık ifadeler kullanılmasını, beklentileriniz ile öğrencinin seçme serbestliği arasında uygun bir denge kurulmasını, ilk defa portfolyo oluşturmayı öğrenen öğrencilerin hedeflerini karmaşık, belirsiz ve açık olmayan bir tarzda göstermeleri kaçınılmaz olduğunu ve bu konuda öğrencilere yardımcı olmaya istekliliğin hissettirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

2.c. Portfolyonun Uygulanması

Portfolyonun uygulanması aşamasında Danielsen ve Abrutyn tarafından öğrencilerin çalışmalarının toplanması, toplanan bu çalışmalardan seçimin yapılması, seçilen bu materyallerin yansıtılması, yansıtma aşamasında öğrencinin kendi hakkında bilinçlenmesi yoluyla gelecek için öğrenme hedeflerini oluşturması önerilmektedir (Akt: Barret, 2000). Bunlara ek olarak Barret (2000) tarafından öğrencinin çalışmalarını paylaşarak öğrenme hedefleri ile bağlantılar kurma aşaması eklenmiştir. Bu aşamalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Toplama: Toplama bir çalışma portfolyosunun temel bir etkinliğidir. En iyi öneri, her şeyi toplamamayı ama öğrencinin başarısını ve ölçütlere göre gelişimini

gösteren yeterince çalışmayı toplamayı önermektedir. Bir çalışma portfolyoya alınıyorsa, neden alındığı ve neyi gösterdiği belirtilmelidir.

Seçme: Bu aşamada toplanan portfolyo içeriği ile ilgili hangi parçaların değerlendirmede kullanılacağı belirlenmelidir. Değerlendirmeye alınmayacak parçalar portfolyodan çıkartılacaktır. Portfolyoda seçilen maddeler öğrenme hedeflerini yansıtacak biçimde seçilmelidir.

Yansıtma: Bu aşamada portfolyo geliştiren öğrenci, her bir parça için ne düşündüğünü belirtmelidir. Yansıtma aşamasında öğrenci, öğrenen olarak kendinin farkına varır, ne yapabildiği ile ilgili bilgi sahibi olur. Bu aşamada, öğretmen, ilk defa portfolyo geliştiren acemi öğrencilere yapılandırılmış açık uçlu sorular sorarak, daha iyi yansıtmalarına yardımcı olabilir.

Yönelme: Bu aşamada yansıtma gözden geçirerek kendi hakkında bilgi sahibi olan öğrenciler, gelecek için hedefler oluşturmaya başlayacaktır. Öğrencinin kendi çalışma örneklerini görmesi ve gözlemesi gelecekle ilgili öğrenme hedeflerini belirlemesine yardımcı olacaktır. Bu aşamadan sonra portfolyo uzun dönemli ve güçlü bir gelişim aracı olur.

Bağlantı: Öğrencinin oluşturduğu portfolyo, uygun kişilere sunulur ve öğrenme- öğretme açısından tartışılır. Öğrenme hedefleriyle bire bir bağlantılar kurulur ve böylece işbirliği ve fikir alış verişini sağlanmış olur. Bu yolla öğrenci, uzun dönemli olarak öğrenme sürecine motivasyon kazanmış olur.

2.d. Portfolyo Analizinin Düzenlenmesi

Portfolyo analizinin yapılabilmesi için bir çok kaynaktan elde edilmiş öğrenci gelişimini gösteren bilgilerin bütünleştirilmesi gereklidir. Bu kaynaklardan elde edilecek bilgilerin hedeflerle nasıl ilişkilendirileceği, nasıl bir ağırlıklandırma kullanılacağı önceden belirlenmelidir.

Farklı kaynaklardan elde edilen bilgilerin bütünleştirilmesi için Moya ve O'Malley (1994) bir form önermektedir. Bu formda her bir eğitim hedefi ayrı olarak düşünülür ve belgelenir. Formda sol tarafta eğitim hedefleri yer alır. Portfolyo içeriğinde hedeflerle ilgili öğrenci gelişimini gösteren kanıtlar saptanarak yanındaki sütuna kaydedilir. Portfolyonun sayfaları numaralanır veya bir harfle belirlenir. İlgili kanıt hangi sayfadaysa o sayfanın işareti referans sütununa işlenir. Bu süreç tüm portfolyo için devam eder.

Tablo 1: Portfolyo Bilgilerinin Birleştirilmesi İçin Form Örneği

Öğrencinin Adı:.....		
Sınıf:.....		
Öğretmen:.....	Analiz	
Tarihi:.....		
Eğitim Hedefi:.....		
Hedefler	Hedeflerle ilişkili Öğrenci Gelişimini Gösteren Örnekler	Referans

Portfolyonun içerdiği bilgiler birleştirildikten sonra portfolyonun değerlendirilmesi için ölçütler tespit edilmesi gerekmektedir. Zor bir iş olan portfolyo değerlendirmeyi kolaylaştırmak için Goldsby (2001) rubrik kullanmayı önermektedir.

Rubrik hazırlamak için, değerlendirilecek anahtar elemanlar, özellikler veya boyutların listelenmesi gereklidir. İçeriğin öğrenilme derecesi, bir beceride yeterlilik düzeyi, oluşturulan ürünün kalitesi, gösterilen performansın derecesi gibi yönlerden farklı düzeydeki öğrencileri ayırt edecek ölçütler geliştirilmelidir. Rubrik proje, ürün ve performans gibi değerlendirme araçlarından elde edilen bilgilere bir değer vermelidir (Goldsby, 2001). Burch (Akt: Goldsby, 2001) hazırlanan rubriğin gereken ölçütleri belirlemesi gerektiğini, fakat tarz farklılıklarını ve yaratıcılık özelliğini göz ardı etmeyecek kadar da esnek olması gerektiğini söylemektedir.

Rubrikte öğrencilerin kaç seviyede değerlendirileceği, hangi düzeylerde portfolyodan neler beklendiği ile ilgili standartlar önceden belirlenmelidir. Eğer gözlenebilecek davranışlar belirlenmişse, bunların düzeyleri açık açık kelimelerle ifade edilmesi gerekmektedir. Rubrikteki düzeyler ve standartlaştırılmış ölçütler herkesin aynı şekilde anlayabileceği şekilde ifade edilmesi önemlidir.

2.e. Bilgilerin Güvenirlik ve Geçerliğini Saptamak İçin Yöntem Belirlenmesi

Portfolyoda kullanılan verilerin kabul görebilmesi için bazı özellikleri taşıması gerekir. Bunlar genellikle güvenilirlik ve geçerlik olarak ifade edilir. Öğrencilerin değerlendirmesinin doğru bir şekilde yapılabilmesi için öğrencilerden elde edilen verilerin, gerçek durumlarını yansıtması ve hedeflerle bire bir ilişkili olması gerekir.

Dubrovich (2002) portfolyodan elde edilen, öğrencilerin performanslarıyla ilgili verilerde bulunması gereken özellikleri aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

1. Güvenirlik (Reliable): öğrencilerden elde edilen bilgileri puanlamada öğretmenler arasında tutarlılık yoksa, bu bilgiler kullanışsız olacaktır. Değerlendirme yapan öğretmenlerin nasıl puanlama yapacağı konusunda bir eğitim alması güvenilirliği sağlama açısından önemlidir.
2. Genel geçerlik (Universal): elde edilen verilerin yalnızca bir öğretmenden elde edilmesi yeterli olmayabilir.
3. Anlaşılabilirlik (Understandable): Elde edilen bilgiler, mümkün olduğunca basitleştirilerek, anlaşılır yapılmalıdır.

Elde edilen verilerin güvenilirliğinin sağlanması için bir yöntem belirlenmelidir. Portfolyodaki verilerden bazıları yeterli güvenilirliği sağlayabileceği gibi, bir kısmında ise güvenilirlik sağlamak oldukça güçtür. Örneğin standartlaştırılmış testlerin sonuçları yeterince güvenilir olabildiği gibi, öğretmen kontrol listeleri, öğrencilerin çalışmalarının puanları vb. tutarlı sonuçlar vermeyebilir. Öğretmenden öğretmene değişen puanlar verilebilir. Bu anlamda portfolyolardan elde edilen bilgilerin güvenilirliğinin sağlanması gerekir.

Öğrenci portfolyolarından elde edilen verilerin geçerliliğinin sağlanması için bir yöntem geliştirilmesi gerekmektedir. Öğrenci portfolyoları ile, değerlendirilmek istenen eğitim hedeflerinin ne derece değerlendirildiğine ilişkin bir karar verebilmek için geçerli veriler elde etmiş olmamız gerekmektedir.

Moya ve O'Malley (1994) portfolyo değerlendirmenin geçerliliğinin sağlanması için üç yöntem önerildiğini belirtmektedir. a) Portfolyo dosyalarından elde edilen puanlar ile objektif testlerden elde edilen veriler arasındaki ilişki ölçüsü (bir uyum geçerliği çalışması); b) Portfolyo verileri ile öğretmen yargıları arasındaki ilişki (bir uyum geçerliği çalışması); c) Uzun dönemli bir çalışma sonucu portfolyo verileri ile öğrencinin daha sonra ortaya çıkacak performansı arasındaki ilişkinin belirlenmesi (bir yordama geçerliği çalışması). Bu üç metodun sınırlılıkları ve zorlukları vardır.

2.f. Değerlendirme

Öğrenci portfolyoları puanlandıktan ve puanların güvenilirliği ile geçerliği sağlandıktan sonra öğrencilerle ilgili bir yargıda bulunulması gerekmektedir. Eğer program, geçme ya da kalma gibi bir karar vermek durumunda ise, bu duruma uygun, eğer bir sertifika verilme kararı söz konusu ise hakedip etmeme, eğer geçme derecesi söz konusu ise öğrencinin geçme notu belirlenmelidir.

3. PORFOLİO DEĞERLENDİRMENİN FAYDALARI VE SINIRLILIKLARI

Her değerlendirme yönteminde olduğu gibi portfolyo yönteminin de sınırlılıkları ve diğer değerlendirme yöntemlerine göre üstünlükleri vardır. Eğer bir çalışmada portfolyo değerlendirme kullanılacaksa, elde edilecek fayda ve sınırlılık göz önüne alınarak yapılmalıdır. Eğer portfolyo değerlendirmeden elde edilecek fayda diğer yöntemlerden elde edilecek faydadan daha önemsiz ise portfolyo kullanmanın gerekçesi kalmayacaktır.

3.a. Portfolyo Kullanmanın Faydaları

Fenwick ve Parsons (1999) portfolyo kullanmanın faydalarını aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

- Portfolyo, öğrencilerin zaman içerisindeki gelişimlerini gösterir. Portfolyo, süreklilik, bütünleştirme ve toplam gelişimin kaydını sağlar.
- Portfolyolar, öğrencilerin kendi öğrenmelerinin değerlendirilmesine katılımlarını sağlar. Öğrencinin bu yolla sorumluluk alma duygusunun gelişeceği düşünülmektedir.
- Portfolyo, öğrencinin yalnızca bitmiş çalışmalarını değil aynı zamanda öğrenme sürecini de gösterir. Öğrencinin çeşitli zamanlarda toplanmış çalışmaları, öğrencinin öğrenme sürecini ve bu süreçteki gelişimlerinin de bir belgesini oluşturur.
- Portfolyo, öğrencinin kendine güven duygusunu geliştirir. Öğrenci başarısının gözle görülür bir dosyaya dönüştürülmesi öğrenmesinin kanıtı olarak öğrencide güven duygusu geliştirecektir.
- Portfolyo, öğrencinin bilgileri ile becerilerinin birleştirilmesinin göstergesidir. Portfolyo, özgün olarak öğrencinin yetenek ve başarısını yansıtır.
- Portfolyolar, bir öğrenme deneyimidir. Portfolyo, öğrencinin, öğrenmesini yansıtacak biçimde değerlendirmesini, seçmesini ve seçimini diğerleriyle karşılaştırmasını içeren süreçte, farkındalığını artıracaktır.
- Portfolyo, öğrenme eksikliklerini gösterebilir. Buna göre öğretmen gerekli önlemleri almak için fırsat bulacaktır.
- Portfolyo, süreci öğretmenin kendini geliştirmesine de yardımcı olabilir. Öğretmenlerin yeni ölçütler oluşturmalarına ve eğitim hedeflerini gözden geçirmesine yardım edebilir.
- Portfolyolar, öğrencilerin iş bulmasında da yardımcı olabilir. Bazı işyerleri işe alırken öğrencinin çalışma örneğini isteyebilir, bu durumda öğrencinin çalışmalarını gösteren portfolyolar kullanılabilir.

3.b. Portfolyo Kullanmanın Sınırlılıkları

Portfolyo kullanmanın diğer değerlendirme yöntemlerine göre daha iyi kabul edilebilecek faydaları olduğu gibi sınırlılıklarının bulunması doğaldır. Portfolyo değerlendirme yönteminin en önemli sınırlılığı geçerlik ve güvenilirlik sorunudur. Portfolyo değerlendirme metodu temel olarak nitel bir yaklaşım olduğundan nicel yaklaşımlara göre güvenilirlik ve geçerlik kanıtı sağlamak oldukça güçtür (Moya ve O'Malley, 1994).

Portfolyo değerlendirmenin bir diğer sınırlılığı, değerlendirmeyi güçleştiren farklı bilgi kaynaklarından elde edilen bilgilerin bir arada bulunmasıdır (Fenwick ve Parsons, 1999). Her öğrenciden toplanan verilerin farklı olması, öğrenciler arası karşılaştırmayı güçleştirecektir. Portfolyo değerlendirmede nasıl bir performansa ne kadar puan takdir edileceği ile ilgili ölçütlerin oluşturulması bir başka güçlüktür (Moya ve O'Malley, 1994).

Öğrencilerin portfolyo değerlendirmeye ilişkin kuşkucu yaklaşımı bir başka sınırlılıktır (Fenwick ve Parsons, 1999). Öğrencilerin bazıları ne yapacağını bilemediklerinden korku duyarlar, bazıları kendini değerlendirme ve karar vermeden hoşnutsuzdur, bazıları da çalışmalarını tamamlamayı zor bulmaktadır, vb. Öğrenciler kendilerini değerlendirirken güçlük yaşayabilir ve öğrencilerin değerlendirmeleri program hedefleriyle uyumlu olmayabilir (Potter, 1999). Bu gibi güçlükler portfolyo değerlendirmenin sınırlılıklarından sayılabilir.

4. PORTFOLYO DEĞERLENDİRMEDE ÖĞRETMEN ÖĞRENCİ VE VELİNİN ROLÜ

Portfolyo değerlendirme metodu öğretmen, öğrenci ve velilerin aktif olarak katıldığı bir süreçtir. Bu sebeple portfolyo değerlendirmede öğretmene, öğrenciye ve veliye ayrı ayrı görevler düşmektedir. Korkmaz ve Kaptan (2002) bu rolleri tablo 2'deki şekilde sınıflamıştır:

Tablo 2: Portfolyo Değerlendirmede Öğrenci, Öğretmen ve Velinin Rolü

Öğrencinin Rolü (Düzenleyici Olarak)	Öğretmenin Rolü (Süreci planlayan ve değerlendirme ölçütlerinin belirleyicisi olarak)	Velinin Rolü (Dönüt verici ve takip edici olarak)
*Öğrenci portfolyosuna hangi çalışmalarını dahil edeceğini belirlemelidir (Öğrenci , öğretmenden yardım alarak birlikte yapabilirler)	*Portfolyo değerlendirme sürecinde öğretmenin asıl görevi rehberlik etmektir. *Portfolyonun değerlendirilmesi öğretmenin sorumluluğundadır. *Değerlendirme ölçütleri belirlenirken programa uygunluğa bakılacaktır. *Değerlendirme ölçütleri baştan belirlenmeli ve bu ölçütler açık ve anlaşılır bir şekilde öğrenci ve veliye sunulmalıdır.	*Veli zamanında portfolyo mektuplarına gerçekçi yanıtlar vermeli ve gerektiğinde sürece etki edebilecek olumsuzluklar hakkında anında dönüt vermelidir. *Öğrenme ve öğretme sürecini (portfolyolar aracılığıyla) yakından takip etmelidir.

SONUÇ

Portfolyo her derde çare bir değerlendirme tekniği değildir. Portfolyo değerlendirme bazı derslerin bazı üniteleri için özellikle uygun olabileceği gibi, bazı derslerin veya bazı ünitelerin değerlendirilmesinde uygun olmayabilir de. Her değerlendirme tekniğinin olduğu gibi portfolyo değerlendirmenin de üstünlükleri ve sınırlılıkları vardır. Uygun öğrenme hedefleri için ve doğru şekilde kullanıldığında, portfolyo değerlendirmeden en fazla faydanın sağlanacağı düşünülmektedir. Bu sebeple portfolyo değerlendirmenin iyi bilinmesi uygulamadan gelecek faydaları artıracaktır.

Kaynakça

- Barret, H. C. (2000). The Electronic Portfolio Development Process. <<http://electronicportfolios.com/-portfolios/EPDevProcess.html#portdev>>. 10 mayıs 2003.
- Chang, C. A Study On The Evaluation And Effectiveness Analysis Of Web-Based Learning Portfolio (WBLP). British Journal of Educational Technology, 32, (4) 435-58.
- Chapman, J. M., Pettway C. & White, M. (2001). The Portfolio: An Instruction Program Assessment Tool. Reference Services Review, 29, (4) 294-300.
- Dubrovich, M. A. (2002). Diversify Your Assessment Portfolio. Principal (Reston, Va.), 82, (2) 56-8.
- Fenwick, T. J. , Parsons, J. (1999). A Note On Using Portfolios to Assess Learning. Canadian Social Studies, 33, (3) 90-2.
- Goldsby, D., Fazal. M. (2001). Now That Your Student Have Created Web-Based Digital Portfolios, How Do Evaluate Them?. Journal of Technology and Teacher Education, 9, (4) 607-16.
- Kemp, J., Toperoff D. (1998). Guidelines For Portfolio Assessment In Teaching English. <<http://www.etni.org.il/ministry/portfolio/>>, 20 Nisan 2003.
- Korkmaz, H., Kaptan F. (2002). Fen Eğitiminde Öğrencilerin Gelişimini Değerlendirmek için Portfolio Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, 167-177.
- Moya, S. S., O'Malley M. (1994). A Portfolio Assessment Model For ESL. The Journal of Issues of Language Minority Students, 13, 13-36.
- Potter, E. F. (1999). What Should I Put in My Portfolio? Supporting Young Children's Goals And Evaluations. Childhood Education, 75, (4) 210-14.
- Sewell, M., Marczak, M., Horn, M. The Use of Portfolio Assessment in Evaluation. <<http://ag.arizona.edu/fcr/fs/cyfar/Portfo~3.htm>>. 15 mayıs 2003.
- Tezci, E., Dikici A. (2002, Mayıs). Oluşturmacı Uzaktan Öğrenmede Değerlendirme Yaklaşımları: Bir Digital Portfolio Değerlendirme Örneği. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Eskişehir, Türkiye. http://aof20.anadolu.edu.tr/bildiriler/-Erdogan_Tezci.doc.